

Správa komisie pre udelenie Ceny Nového života za rok 2017

Aj pre 69. ročník časopisu *Nový život* je príznačný pomerne skromný počet pôvodných literárnych prác autorov z radu Slovákov žijúcich v Srbsku. Vo vlaňajších šiestich dvojčíslach sme kvitovali len päť próz (pričom v jednom prípade šlo o úryvok z rozsiahlejšej práce). Ďalej tu boli dve drámy ako i básne alebo cykly básní úhrnne šiestich autorov. Na druhej strane badať prevahu štúdií, esejí, recenzií, článkov, rozhovorov a nekrológov - pod ne sa podpísalo až dvadsať autorov. Pokiaľ sa jedná o „nenašich“ autorov, uverejnené boli aj dve prózy a poéziou bolo zastúpené zo tridsať autorov: najviac zo Slovenska, potom zo Srbska ako aj traja inorečovní.

Pozornosť členov komisie upútalo šesť príspevkov: poviedka Miša Smiškega *Kroky* (NŽ č. 3-4), próza Annamárie Boldockej Grbičovej *Bezbrehosť* (č. 1-2), dráma Vladislavy Fekete *Prežitie - Opstanak - Survivor*, esej Vít'azoslava Hronca *Laokoón alebo smrť básnika* (č. 9-10), rozsiahlej štúdie (štyri pokračovania) Michala Harpáňa *Slovenskí vojvodinskí spisovatelia v Slovenských pohľadoch* (v období 1881-1916; č. 3-4), (1922-1945; č. 5-6), (1945-1989; č. 7-8) (1989-2015; č. 9-10) a štúdia Jarmily Hodoličovej *Zabudnutý slovenský vojvodinský spisovateľ Samuel Činčurák* (1883-1952; č. 11-12). Vychádzajúc zo zjavnej prevahy príspevkov neliterárnej proveniencie na úkor literárnych, uzhodli sme sa, že pri rozhodovaní o laureátovi Ceny časopisu *Nový život* uprednostníme pôvodné literárne príspevky, s cieľom povzbudiť už osvedčených ako i začínajúcich mladších autorov aby svojimi prózami, básňami či divadelnými predlohami výdatnejšie zásobovali redakciu, aby svoje práce zasielali aj mimo tradičného súbehu NŽ. Pravdaže sme nemohli neuznať, že aj v uplynulom roku na stránkach časopisu NŽ boli zverejnené početné úvahy, eseje, štúdie a recenzie na vysokej profesionálnej úrovni.

Vychádzajúc z vyššie uvedených skutočností, členovia komisie sa rozhodli udeliť Cenu Nového života za rok 2017 - za poviedku *Kroky* - spisovateľovi a výtvarníkovi Mišovi Smiškovi (1957) laliťskému rodákovi žijúcemu v Boľovciach, kde donedávna učiteľoval ako profesor slovenčiny, viacnásobne odmeňovanému autorovi, ktorý pomerne sústavne zasiela svoje prózy na súbeh NŽ a vlani bol ocenený 2. cenou.

Poviedka *Kroky* naznačuje, že v slovenskej vojvodinskej literatúre prišlo k odklonu od dominantnej poetiky posledného literárneho obdobia - postmoderny, ktorá sa vyznačovala iróniou, intertextuálnosťou, fragmentárnosťou... Tieto základné charakteristiky u Miša Smiška nenachádzame, dokonca ani u väčšiny ostatných súčasných autorov. Skôr možno hovoriť o návrate k poetike lyrizovanej prózy. Funkčnými výrazovými prostriedkami sa Smiškovi podarilo bez patetiky zobrazit' tiesnivý pocit sklamania, frustráciu z nedopovedaného ľúbostného vzťahu hrdinky. Jeho hrdinka je síce precitlivená, ale jej myšlienkové pochody a pocity sú naivné a romantizujúce z vôle autora. Nie sú však zbytočne vyumelkované, takže jej správanie je prirodzené, akoby odfotografované zo skutočného života.

„Mala by som zobrať jednu zo zápaliek, ale čakám, čo ak je všetko toto iba sen, ak sa aj so mnou v tejto chvíli niekomu iba sníva...“

„Mala by som už zažať sviečku, stmieva sa.“

Prvou tu citovanou vetou Mišo Smišek končí a druhou začína rozvíjať príbeh hlavnej a vlastne jedinej prítomnej hrdinky poviedky *Kroky*, čakajúcej na niekoho, kto fyzicky tu nie je, avšak jeho „prítomnosť“ cítiť v každej chvíli, lebo kedysi hlboko zasiahol do jej života a teraz sa furt vracia doň. Čitateľa v tomto doznaní ubezpečujú reminiscencie rozprávačky na spoločne strávené chvíle, na malé milé vzájomné pozornosti, prirodzene, vrátane toho, čo sa (u)dialo za jemnou záclonou erotiky. Pozorovaný text vyznieva ako solídna psychologická pitva, pri ktorej tak trochu rušivo pôsobia podaktoré nenáležitá slová a syntagmy, vyplývajúce zo skutočnosti, že autor žije

v Boľovciach, v dedine neďaleko Belehradu, v ktorej už len asi štvrtinu obyvateľstva činia Slováci, a z ktorej slovenský jazyk urýchlene vyprchá.

Muž, na ktorého čaká zrejme stále mladá zmyselná žena, nemá meno ani priezvisko. Rovnako bez nacionálií je aj hlavná hrdinka. Príbeh, ktorý sledujeme sa teda môže odohrávať hocikde a hocikedy, skôr na vidieku než v meste, čo je v podstate zanedbateľné. Narátorka sa formou monológu vyznáva z neopätovanej lásky. Napísala hŕbu listov tomu, ktorý neprichádza, ale sa jej vracajú ako ozvena rozbehnutého a zrejme jednostranne prerušeného vzťahu. Príčiny jeho stroskotania autor osobitne nerozvádza, autorskú pozornosť zacieľuje na vnútorný konflikt hrdinky nerozhodne pendlujúcej medzi chabým úmyslom na zabudnutie niekdajšej lásky, ktorá nevyústila v želaný happy end a podstatne silnejšou nádejou na jej návrat. Majiteľka nádeje živiacej sa dozvukmi niekdajšej vášne, namočená po krk v tichej rieke apatie je z vlastnej vôle odsúdená na čakanie ani Penelopa na Odysea.

Smišek (neutajujúc v sebe výtvarníka) svoj príbeh bazíruje i na vizuálnom aspekte, ktorý logicky korešponduje s varírovaním atmosféry jej deja. Symbol svetla vovádza do hry už v spomenutej úvodnej vete: „*Mala by som zažať sviečku, stmieva sa.*“ Sviečka je tu vo funkcii emotívnej, zmysluplnej duchovnosti, nepredstavuje iba naratívnu rekvizitu, ktorá má upútať pozornosť na detail. Šero, v ktorom narátorka znovu a zase vo vyčkávaní prežíva nenávratnosť krásnych slnečných chvíľ, umocňuje ovzdušie stiesnenosti, takže sa sviečka javí ako možnosť na relaxovanie permanentne dusivej situácie. Stačilo by škrtnúť zápalkou, aby svetlo svetlejšími farbami sprítomnilo dozvuky kúzla idylických chvíľ strávených kedysi pri mori, aby príbeh zarezonoval teplejšími emóciami. Narátorka ale do konca príbehu presedí v hustnúcej tme; zápalka zostane nezažatá, sviečka sa nerozsvieti...

Záchvevy niekdajších vášní miestami zďaleka pripomínajú atmosféru nehynúcej šansóny Arsena Dedića *Ne daj se, Ines...* Konkrétne v myšlienke narátorky alias hlavnej hrdinky: „*Darúvaš mi zápalku, malé námestia*

preplnené čarovnými svetlami, kvietok, vôňa jablka, hovoríš, že čvirikám, vtáča, vzdialené svetlá mesta v noci, obľúbené miesto v kuchyni, chováš vtáča. “ Pohľad i sama asociácia na zápalku, osamelú ženu znova a zase pribrzdí v nepresvedčivom rozhodnutí pustiť dolu vodou balíčky listov pre bývalého milého; nie je schopná odpútať sa od závažia, ktoré jej nedovolí vykročiť vlastnou cestou v smere dajakého nového začiatku. Kedykoľvek počuje kroky - skutočné, či skorej tušené - znovu a zase v jej vedomí privolávajú neodbytný pocit bezmocnosti, zakotvený (aj) v poslednej myšlienke narátorky: „*Mala by som zobrať jednu zo zápaliek, ale čakám, čo ak je všetko toto iba sen, ak sa aj so mnou v tejto chvíli niekomu iba sníva...*“

Komisia sa stretla 11. apríla 2018, na pôde Zhromaždenia AP Vojvodiny a o udelení Ceny Nového života za rok 2017 Mišovi Smišekovi za poviedku *Kroky* rozhodla dvojtretinovou väčšinou. Laureátovi blahoželajú

členky komisie: profesorky slovenského jazyka a literatúry
- poetka a učiteľka Katarína Hricová a tlmočnica Anna Vršková a
predseda - novinár Juraj Bartoš